ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ MARCO DARMON της 13ης Ιουλίου 1989 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Το Raad van State των Κάτω Χωρών υπέβαλε στο Δικαστήριο δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία της πράξεως για τους όρους προσχωρήσεως του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας και για τις προσαρμογές των συνθηκών, της 12ης Ιουνίου 1985 (εφεξής: πράξη προσχωρήσεως) [1], σε θέματα ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων.

2. Τα πραγματικά περιστατικά, όπως παρατίθενται στη διάταξη περί παραπομπής είναι τα ακόλουθα. Ο πορτογαλικής ιθαγενείας Lopes da Veiga εργάζεται από τις 12 Μαρτίου 1974 ως ναύτης σε πλοία με ολλανδική σημαία που εκμεταλλεύεται η ναυτιλιακή επιχείρηση Poseidon BV του Delfzijl των Κάτω Χωρών. Τα πλοία αυτά αγκυροβολούν σε ολλανδικούς λιμένες μία έως δύο φορές κατά μέσο όρο το μήνα. Στις 31 Μαρτίου 1983, ο Lopes da Veiga ενεγράφη στα μητρώα των κατοίκων του δήμου της Χάγης. Διέρχεται τις περιόδους διακοπών του στις Κάτω Χώρες. Στις παρατηρήσεις της Επιτροπής γίνεται λόγος για κρατήσεις επί του μισθού του [2], για φόρο εισοδήματος και ασφαλιστικές εισφορές στις Κάτω Χώρες. Στις 12 Απριλίου 1983, ο Lopes da Veiga υπέβαλε αίτηση για τη χορήγηση αδείας διαμονής. Στις 28 Αυγούστου 1985 η εν λόγω αίτηση απορρίφθηκε από το διευθυντή της αστυνομίας της Χάγης. Η ιεραρχική προσφυγή που ασκήθηκε στις 21 Οκτωβρίου 1985 απορρίφθηκε επίσης στις 17 Μαρτίου 1986. Στις 11 Φεβρουαρίου του ιδίου έτους, ο Lopes da Veiga άσκησε ενώπιον του Raad van State προσφυγή κατά της εν λόγω αποφάσεως.

3. Η ολλανδική νομοθεσία περί της νομικής καταστάσεως των αλλοδαπών (Vreemdelingenwet, Vreemdelingenbesluit, άρθρο 91, παράγραφοι 1 και 5) ορίζει ότι, όσον αφορά τους αλλοδαπούς υπηκόους κράτους που προσχώρησε στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και για τους οποίους η Συνθήκη προσχωρήσεως ή οι διατάξεις εκτελέσεώς της προβλέπουν μεταβατικό καθεστώς, λογίζονται ως υπήκοοι της Κοινότητας, απολαύοντες προνομιακού καθεστώτος, μόνο εφόσον η ιδιότητα αυτή μπορεί να συναχθεί από τις μεταβατικές διατάξεις. Εξάλλου, οι απασχολούμενοι επί πλοίων με ολλανδική σημαία αλλοδαποί δεν οφείλουν να είναι κάτοχοι αδείας διαμονής στο βαθμό που η παρουσία επί ολλανδικού πλοίου πλέοντος στην ανοικτή θάλασσα δεν θεωρείται ως διαμονή στο έδαφος των Κάτω Χωρών για τους σκοπούς της εφαρμογής της νομοθεσίας περί αλλοδαπών. Οι υπαγόμενοι στην κατηγορία αυτή επιτρέπεται να διαμένουν στις Κάτω Χώρες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους.

4. Ο Υφυπουργός Δικαιοσύνης των Κάτω Χωρών υποστήριξε ενώπιον του Raad van State, αφενός, ότι ο Lopes da Veiga δεν εργαζόταν στο ολλανδικό έδαφος, αφετέρου, ότι οι μεταβατικές διατάξεις της Συνθήκης προσχωρήσεως ανέστειλαν την εφαρμογή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1993.

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

1 — ΕΕ L 302 της 15.11.1985, σ. 23.

2 — Παρατηρήσεις της Επιτροπής, σ. 2 της γαλλικής μεταφράσεως.

5. Κατόπιν αυτού, το Raad van State υπέβαλε δύο προδικαστικά ερωτήματα, με τα οποία σκοπείται κατ' ουσίαν, αφενός, να προσδιοριστεί αν το άρθρο 7 και επόμενα του κανονισμού 1612/68, (εφεξής: ο κανονισμός)[3] ισχύουν έναντι αλλοδαπού, υπηκόου κράτους που προσχώρησε στην Κοινότητα, ο οποίος εργάζεται επί πλοίου με σημαία κράτους μέλους ως μισθωτός στην υπηρεσία εργοδότη εγκατεστημένου στο εν λόγω κράτος, χωρίς όμως να είναι κάτοχος αδείας διαμονής, αφετέρου, αν ο υπήκοος αυτός μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 4 της οδηγίας 68/360 (εφεξής: οδηγία)[4].

6. Κατά την άποψή μου, το πρώτο ερώτημα εγείρει στην πραγματικότητα τρία ζητήματα: το προβλεπόμενο με την πράξη προσχωρήσεως μεταβατικό καθεστώς επιτρέπει την επίκληση των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων σε περίπτωση όπως η προκειμένη; Ο εργαζόμενος επί πλέοντος στην ανοικτή θάλασσα πλοίου που φέρει σημαία κράτους μέλους για λογαριασμό εργοδότη εγκατεστημένου στο εν λόγω κράτος πρέπει να θεωρείται ως εργαζόμενος στο έδαφος κράτους μέλους; Τέλος, τι επιπτώσεις έχει επί παρόμοιας καταστάσεως η μη χορήγηση αδείας διαμονής από την αρμόδια αρχή του κράτους αυτού; Προτίθεμαι να εξετάσω διαδοχικά τα τρία αυτά ζητήματα.

7. Η εξέταση των μεταβατικών διατάξεων της πράξεως προσχωρήσεως επιτρέπει να δοθεί απάντηση στο πρώτο ερώτημα χωρίς μεγάλες δυσκολίες. Πράγματι, το άρθρο 215 της πράξεως ορίζει ότι το άρθρο 48 της Συνθήκης ΕΟΚ, όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων μεταξύ της Πορτογαλίας και των λοιπών κρατών μελών, εφαρμόζεται μόνον με την επιφύλαξη των άρθρων 216 έως 219. Το άρθρο 216, παράγραφος 1, αναστέλλει μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1993 την εφαρμογή, στα κράτη μέλη έναντι των πορτογάλων υπηκόων, των άρθρων 1 έως και 6 του κανονισμού. Επομένως, η a contrario ερμηνεία μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 7 και επόμενα του κανονισμού, στα οποία δεν αναφέρεται το άρθρο 216, παράγραφος 1, της πράξεως προσχωρήσεως, εφαρμόζονται από την έναρξη ισχύος της πράξεως, δηλαδή από την 1η Ιανουαρίου 1986. Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι το άρθρο 217 της πράξεως προσχωρήσεως προβλέπει ειδικές διατάξεις για την εφαρμογή, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1990, του άρθρου 11 του κανονισμού, γεγονός που οδηγεί κατ' ανάγκη στη συναγωγή του συμπεράσματος ότι το άρθρο 7 και επόμενα ισχύουν ήδη.

8. Το Δικαστήριο τάχθηκε ήδη υπέρ της συλλογιστικής αυτής. Με την απόφαση της 30ής Μαΐου 1989 στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας, που αφορούσε παρόμοιες διατάξεις της πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες και περί των προσαρμογών των συνθηκών[5], έκρινε ότι

« το μεταβατικό αυτό καθεστώς, μολονότι ανέστειλε... την εφαρμογή των άρθρων 1 έως 6 και 13 έως 23 του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου..., που διευκρινίζει τα δικαιώματα που κατοχυρώνουν τα άρθρα 48 και 49 της Συνθήκης, δεν ανέστειλε την εφαρμογή των τελευταίων αυτών διατάξεων, ιδίως όσον αφορά τους εργαζομένους των άλλων κρατών μελών που απασχολούνταν κανονικά στην Ελλάδα ήδη προ της 1ης Ιανουαρίου 1981 και συνέχιζαν να απασχολούνται εκεί μετά την ημερομηνία αυτή ή εκείνους που απασχολούνταν κανονικά στην Ελλάδα για πρώτη φορά μετά την ημερομηνία αυτή ».

3 — Κανονισμός της 15ης Οκτωβρίου 1968 περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33).

4 — Οδηγία της 15ης Οκτωβρίου 1968 περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 43).

5 — ΕΕ L 291 της 19.11.1979, σ. 17.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι

« όσον αφορά τους εργαζομένους αυτούς, το άρθρο 9 του κανονισμού 1612/68 είχε εφαρμογή από 1ης Ιανουαρίου 1981 » [6].

9. Ας προστεθεί ότι ήδη, με την απόφαση στην υπόθεση Πεσκέλογλου, η οποία εξεδόθη επίσης επ' ευκαιρία της πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι η διάταξη με την οποία αναστέλλεται η εφαρμογή ορισμένων άρθρων του κανονισμού συνιστά παρέκκλιση από την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και πρέπει, συνακόλουθα, να ερμηνεύεται συσταλτικώς.

10. Όπως παρατηρεί και η Επιτροπή [7], η ratio legis του μεταβατικού αυτού καθεστώτος έγκειται στην αποφυγή κραυγαλέας επιδεινώσεως των αγορών εργασίας οφειλόμενης σε σημαντικές μετακινήσεις εργατικού δυναμικού λόγω της προσχωρήσεως νέου κράτους μέλους. Επομένως, η αναστολή των άρθρων 1 έως 6 του κανονισμού που αφορά τις διατάξεις του τίτλου I « για την πρόσβαση σε απασχόληση » δεν μπορεί να επεκταθεί στον τίτλο II « για την άσκηση της απασχολήσεως και την ίση μεταχείριση ». Οι εργαζόμενοι, υπήκοοι του νέου κράτους μέλους, οι οποίοι εργάζονται *ήδη* στο έδαφος ενός από τα κράτη της Κοινότητας πρέπει να έχουν τη δυνατότητα, ήδη από την έναρξη ισχύος της πράξεως προσχωρήσεως, να επικαλούνται το πλεονέκτημα των ελευθεριών που εγγυάται η Συνθήκη.

11. Το δεύτερο ζήτημα αφορά την αποσαφήνιση της εννοίας του όρου εργαζόμενος στο έδαφος κράτους μέλους, που απαντάται ιδίως στα άρθρα 7, 8 και 9 του κανονισμού. Περιττεύει να υπομνηστεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια « εργαζόμενος » είναι κοινοτική [8].

12. Υπό την έννοια αυτή, το Δικαστήριο διευκρίνισε με την απόφαση στην υπόθεση Kempf [9] ότι

« η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων περιλαμβάνεται στις βάσεις της Κοινότητας. Οι διατάξεις που καθιερώνουν τη θεμελιώδη αυτή ελευθερία και ειδικότερα οι έννοιες « εργαζόμενοι » και « αμειβόμενη δραστηριότητα » που καθορίζουν το πεδίο εφαρμογής της πρέπει, ως εκ τούτου, να ερμηνεύονται ευρέως, ενώ οι εξαιρέσεις και παρεκκλίσεις από την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων πρέπει αντίθετα να τυγχάνουν αυστηρής ερμηνείας ».

13. Το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί επί του ζητήματος της ασκήσεως επαγγελματικών δραστηριοτήτων εκτός του εδάφους της Κοινότητας. Με την απόφαση στην υπόθεση Walrave και Koch [10], έκρινε ότι

« επειδή ο κανόνας της απαγορεύσεως των διακρίσεων είναι δημοσίας τάξεως, ισχύει κατ' ανάγκην για την εκτίμηση όλων των εννόμων σχέσεων και σ' όλη την έκταση που οι εν λόγω σχέσεις μπορούν, είτε λόγω του τόπου στον οποίο συνάπτονται είτε λόγω του τόπου στον οποίο παράγουν τα αποτελέσματά τους, να εντοπιστούν στο έδαφος της Κοινότητας » [11].

Επρόκειτο, όπως θα ενθυμείται το Δικαστήριο, για ρήτρα που περιελάμβανε ο κανονισμός της Διεθνούς Ποδηλατικής Ενώσεως και το ερώ-

6 — Υπόθεση 305/87 που προαναφέρθηκε, σκέψη 16.

7 — Στη σ. 10 της γαλλικής μεταφράσεως.

8 — Απόφαση της 23ης Μαρτίου 1982 στην υπόθεση 53/81, Levin, Συλλογή 1982, σ. 1035· απόφαση της 11ης Ιουλίου 1985 στην υπόθεση 105/84, Foreningen af Arbejdsledere i Danmark, Συλλογή 1985, σ. 2639· απόφαση της 3ης Ιουλίου 1986 στην υπόθεση 66/85, Lawrie-Blum, Συλλογή 1986, σ. 2121, σκέψη 16.

9 — Απόφαση της 3ης Ιουνίου 1986 στην υπόθεση 139/85, Συλλογή 1986, σ. 1741, σκέψη 13.

10 — Απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 1974, Rec. 1974, σ. 1405.

11 — Σκέψη 28.

τημα που είχε τεθεί ήταν αν ενδιέφερε η διεξαγωγή του ποδηλατικού αγώνα στο έδαφος της Κοινότητας.

14. Με την απόφαση στην υπόθεση Prodest [12], το Δικαστήριο επικύρωσε τη νομολογία αυτή, διευκρινίζοντας ότι

« η προσωρινή άσκηση των δραστηριοτήτων εκτός του εδάφους της Κοινότητας δεν αρκεί για να αποκλείσει την εφαρμογή της αρχής αυτής, εφόσον η σχέση εργασίας διατηρεί πάντως έναν αρκετά στενό δεσμό με το έδαφος αυτό ».

Και το Δικαστήριο προσέθεσε ότι

« τέτοιος δεσμός μπορεί να ανευρεθεί στο γεγονός ότι ο κοινοτικός εργαζόμενος έχει προσληφθεί από επιχείρηση άλλου κράτους μέλους, και ως εκ τούτου έχει υπαχθεί στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης του κράτους αυτού, καθώς και στο ότι ασκεί πάντοτε τις δραστηριότητές του για λογαριασμό της κοινοτικής επιχείρησης, ακόμη και κατά τη διάρκεια της απόσπασής του στην τρίτη χώρα » [13].

15. Σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως, με την απόφαση στην υπόθεση Bozzone [14], η οποία αφορούσε την άρνηση βελγικού οργανισμού κοινωνικής ασφαλίσεως να συνυπολογίσει το χρόνο που είχε συμπληρώσει ως ασφαλισμένος ιταλός εργαζόμενος στο πρώην Βελγικό Κογκό, το Δικαστήριο έκρινε ότι, λαμβάνοντας υπόψη το νομικό δεσμό που συνδέει τον εργαζόμενο με τον οργανισμό κοινωνικής ασφαλίσεως του εν λόγω κράτους μέλους, δικαιολογείται η εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, έστω και αν η έμμισθη απασχόληση, δικαιολογητική βάση του νομικού αυτού δεσμού, ασκούνταν εκτός της Κοινότητας. Με τις προτάσεις του στην υπόθεση αυτή [15], ο γενικός εισαγγελέας Capotorti θεώρησε ότι κριτήριο αποφασιστικής σημασίας εν προκειμένω ήταν όχι ο τόπος ασκήσεως της δραστηριότητας, αλλά οι σχέσεις του εργαζομένου και του οργανισμού κοινωνικής ασφαλίσεως κράτους μέλους.

16. Υπενθυμίζω ακόμη ότι ο κανονισμός 1408/71 προβλέπει ειδικές διατάξεις με τις οποίες καθορίζεται ποια νομοθεσία περί κοινωνικής ασφαλίσεως εφαρμόζεται στο πρόσωπο που ασκεί την επαγγελματική του δραστηριότητα επί πλοίου με σημαία κράτους μέλους [άρθρο 13, παράγραφος 2, στοιχείο γ), και άρθρο 14β]. Επομένως, η νομοθεσία σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως εφαρμόζεται κατ' ανάγκη και στους εργαζόμενους σε πλοία ανοικτής θάλασσας που φέρουν σημαία κράτους μέλους.

17. Όπως αναφέρθηκε ήδη, στην παρούσα υπόθεση ο Lopes da Veiga απασχολούνταν από επιχείρηση εγκατεστημένη στις Κάτω Χώρες, κατέβαλε εισφορές ως ασφαλισμένος στο κράτος αυτό και φόρο επί του μισθού του, τέλος δε ήταν εγγεγραμμένος στα δημοτολόγια του δήμου της Χάγης. Τα στοιχεία αυτά νομίζω ότι συνιστούν αρκετά στενούς δεσμούς με το έδαφος κράτους μέλους, με αποτέλεσμα να μην ενδιαφέρει αν η άσκηση της δραστηριότητας λαμβάνει χώρα στην ανοικτή θάλασσα, δηλαδή εκτός του εδάφους της Κοινότητας.

18. Εξάλλου, η αντίληψη, την οποία ασπάζεται η ολλανδική κυβέρνηση, ότι η άσκηση δραστηριότητας επί πλοίου ανοικτής θάλασσας δεν επιτρέπει την επίκληση της αρχής του άρθρου 48 της Συνθήκης και των διατάξεων εφαρμογής του είναι εντελώς άσχετη προς τις υφιστάμενες μεταβατικές διατάξεις της πράξεως προσχωρήσεως και συνεπάγεται τον εν γένει αποκλεισμό όχι μόνο του πορτογάλου υπηκόου εν προκειμένω, αλλ' όλων των υπηκόων της Κοινότητας

12 — Απόφαση της 12ης Ιουλίου 1984 στην υπόθεση 237/83, Συλλογή 1984, σ. 3153.

13 — Σκέψεις 6 και 7.

14 — Απόφαση της 31ης Μαρτίου 1977 στην υπόθεση 87/76, Rec. 1977, σ. 687, σκέψη 21.

15 — Rec. 1977, σ. 706.

από τις ελευθερίες που εγγυάται επί του θέματος η Συνθήκη. Σε περίπτωση κατά την οποία γινόταν δεκτό ότι η επίδικη δραστηριότητα δεν μπορεί να ενταχθεί στο ολλανδικό έδαφος, είναι δύσκολο να αντιληφθεί κανείς με ποιο άλλο έδαφος θα μπορούσε να συμβεί αυτό.

19. Ασφαλώς, με τις προτάσεις του στην υπόθεση 3/87 [16], ο γενικός εισαγγελέας Mischo έθεσε το ερώτημα αν

« εργαζόμενος, ο οποίος ναυτολογείται σε κράτος μέλος επί πλοίου εγγεγραμμένου στο νηολόγιο άλλου κράτους μέλους με σκοπό την αλιεία στα ύδατα πέραν της ζώνης κυριαρχίας των δώδεκα μιλίων του δεύτερου αυτού κράτους μέλους, αλλ' ο οποίος δεν αποβιβάζεται ποτέ στην ξηρά, δεν είναι ασφαλισμένος στη χώρα αυτή, πληρώνεται στο νόμισμα της χώρας καταγωγής του και ο οποίος, μετά το τέλος της αλιευτικής του δραστηριότητας, επιστρέφει κατευθείαν στο λιμένα της χώρας του, κάνει πράγματι χρήση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας του στο έδαφος άλλου κράτους... ή διαμονής του σε άλλο κράτος μέλος με σκοπό την εκεί άσκηση εργασίας » [17].

Πρέπει, πάντως, να αναγνωριστεί ότι τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας υποθέσεως διαφέρουν ριζικά από εκείνα που χαρακτηρίζουν την αναφερόμενη από το γενικό εισαγγελέα Mischo κατάσταση.

20. Τέλος, αναφέρω ότι και οι θαλάσσιες μεταφορές εμπίπτουν στα άρθρα 48 έως 51 της Συνθήκης, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την υπόθεση Επιτροπή κατά Γαλλικής Δημοκρατίας [18].

21. Το τρίτο ζήτημα, το οποίο συνίσταται στη μη χορήγηση αδείας διαμονής, θα μας απασχολήσει λιγότερο. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η χορήγηση αδείας διαμονής έχει αμιγώς δηλωτικό χαρακτήρα. Με την απόφαση στην υπόθεση Royer, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το δικαίωμα των υπηκόων κράτους μέλους να εισέρχονται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους και να διαμένουν εκεί για τους σκοπούς της Συνθήκης

« αποκτάται ανεξάρτητα από την έκδοση εκ μέρους της αρμόδιας αρχής κράτους μέλους τίτλου διαμονής »,

και ότι

« η χορήγηση της αδείας πρέπει, κατά συνέπεια, να θεωρείται όχι ως συστατική πράξη δικαιωμάτων αλλ' ως προοριζόμενη για τον εκ μέρους κράτους μέλους έλεγχο της ατομικής καταστάσεως υπηκόου άλλου κράτους μέλους έναντι των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου » [19].

22. Κατόπιν αυτού, νομίζω ότι στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα αρμόζει καταφατική απάντηση.

23. Το δεύτερο ερώτημα αφορά την εφαρμογή του άρθρου 4 της οδηγίας 68/360. Πράγματι, το άρθρο 218 της πράξεως προσχωρήσεως προβλέπει ότι « στο βαθμό που ορισμένες διατάξεις της οδηγίας... είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένες με τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 των οποίων η εφαρμογή έχει αναβληθεί [ανασταλεί] δυνάμει του άρθρου 216, η Πορτογαλική Δημοκρατία, αφενός, και τα άλλα κράτη μέλη, αφετέρου, έχουν την ευχέρεια να παρεκκλίνουν από τις

16 — Υπό διάσκεψη υπόθεση The Queen/Ministry of Agriculture, Fisheries and Food, ex parte Agegate, Συλλογή 1989, σ. 4459.

17 — Παράγραφος 60.

18 — Απόφαση της 4ης Απριλίου 1974 στην υπόθεση 167/73, Rec. 1974, σ. 359, σκέψεις 32 και 33.

19 — Απόφαση της 8ης Απριλίου 1976 στην υπόθεση 48/75, Rec. 1976, σ. 497, σκέψεις 32 και 33· βλέπε επίσης απόφαση της 14ης Ιουλίου 1977 στην υπόθεση 8/77, Sagulo, Rec. 1977, σ. 1495, σκέψη 4· απόφαση της 3ης Ιουλίου 1980 στην υπόθεση 157/79, Pieck, Rec. 1980, σ. 2171, σκέψη 8.

διατάξεις αυτές στο μέτρο που είναι αναγκαίο για την εφαρμογή των περί παρεκκλίσεως διατάξεων που προβλέπονται στο άρθρο 216 ... ». Οπως δε ήδη προανέφερα, το άρθρο 216 αναστέλλει την εφαρμογή του τίτλου I του κανονισμού « για την πρόσβαση σε απασχόληση », αλλ' όχι και εκείνη του τίτλου II « για την άσκηση της εργασίας και την ίση μεταχείριση », υπό την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων που αφορούν το άρθρο 11 του κανονισμού, το οποίο δεν μας ενδιαφέρει στην προκειμένη περίπτωση. Εκείνο, επομένως, που πρέπει να εξεταστεί είναι αν η αναστολή του τίτλου I του κανονισμού θίγει ή όχι το άρθρο 4 της οδηγίας, το οποίο υποχρεώνει τα κράτη μέλη να χορηγούν άδεια διαμονής σε όσους εφαρμόζεται ο κανονισμός (άρθρα 1 και 4 της οδηγίας).

24. Συναφώς, νομίζω ότι η χορήγηση αδείας διαμονής αποτελεί επιβεβαίωση τόσο του δικαιώματος εισόδου στο έδαφος κράτους μέλους με σκοπό την εκεί άσκηση έμμισθης δραστηριότητας (τίτλος I του κανονισμού) όσο και του δικαιώματος διαμονής στο έδαφος του εν λόγω κράτους με σκοπό τη συνέχιση της ασκήσεως εργασίας (τίτλος II του κανονισμού). Το άρθρο 4 της οδηγίας συνδέεται, συνακόλουθα, τόσο προς τις διατάξεις του τίτλου I όσο και προς τις διατάξεις του τίτλου II του κανονισμού. Στο βαθμό που οι μεταβατικές διατάξεις της πράξεως προσχωρήσεως δεν επηρεάζουν τον δεύτερο, η επίκληση του άρθρου 4 της οδηγίας πρέπει να είναι δυνατή για τους υπηκόους στους οποίους εφαρμόζεται ο τίτλος αυτός, σύμφωνα με το άρθρο 1 της οδηγίας.

25. Εν πάση περιπτώσει, υπενθυμίζω ότι το Δικαστήριο αναγνώρισε προ πολλού το άμεσο αποτέλεσμα του άρθρου 4 της οδηγίας [20].

26. Με το πνεύμα αυτό προτίθεμαι να απαντήσω στο δεύτερο ερώτημα.

27. Προτείνω, λοιπόν, στο Δικαστήριο να αποφανθεί ότι:

« 1) Τα άρθρα 216 και 218 της πράξεως για τους όρους προσχωρήσεως του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας και για τις προσαρμογές των Συνθηκών έχουν την έννοια ότι, υπό την επιφύλαξη των κατά το άρθρο 217 της πράξεως μεταβατικών όρων εφαρμογής του άρθρου 11, εμπίπτει στις διατάξεις των άρθρων 7 έως 12 του κανονισμού 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας, πορτογάλος υπήκοος, ασκών επί πλοίου με σημαία άλλου κράτους μέλους έμμισθη δραστηριότητα για λογαριασμό εργοδότη εγκατεστημένου στο κράτος αυτό, έστω και αν δεν του χορηγείται άδεια διαμονής από την αρμόδια αρχή του κράτους αυτού.

2) Ο υπήκοος αυτός εμπίπτει στις διατάξεις του άρθρου 4 της οδηγίας 68/360/ΕΟΚ, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των εργαζομένων των κρατών μελών και των οικογενειών τους στο εσωτερικό της Κοινότητας. »

20 — Προαναφερθείσες υποθέσεις 48/75, 8/77 και 157/79.